Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

Bu sayısal kopya; eğitim - öğretim, bilimsel araştırma veya haber amacıyla kullanılabilir.
Ticari ya da başka bir amaçla kullanımı yasaktır.

HCE 249

صالح صائم

جمل حکمیه

حکمای مشهوره‌دن بعضیلرینك تهذیب اخلاقه
خادم بر طاقم آثار برگزیده‌لر بنی حاویدر

« عالم اولق ایستین برفن اوگرنسین،
ادیب اولق مراد ایدن هرعلمده اطلاع
وقوفه چالشسون ! »
[عبدالله ابن قتیبه]

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله طبع و نشر اولندی

درسعادت

(قصبار) مطبعه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۵

۱۳۰۶

نظرکاه قارئین کرامه

بوکتاب، برخیلی «جمل حکمیه وادبیه» یی حاویدرکه: مطالعه‌سی عمومه بادیٔ فضیلتدر. بونلر سرآمدان فضائلیروران عربدن بعضیلرینك سویلمش اولدقلری کلمات برکزیده اولوب معتبر «سعادت» غزته‌سنك قسم ادبیسنده اسملری ذکر ایدیلان ذوات طرفندن لسانمزه ترجمه ایدلمش، فقط بویله‌جه برکتاب صورتنده باصدیرلمدیغندن هنوز جله‌سی بردن انظار اعتباره عرض اندام ایده‌مامشدر.

بونلرك بعضیلری، حسب الایجاب مفصلجه ترجمه ایدلمش اولدیغندن، اوزونجه بر شیئ دخی — تغییر معنا ایتمکسزین — قیصالته‌رق افاده ایتمك قارئین کرامجه دها زیاده آرزو اولنور حالاتدن بولندیغندن فقیر، بونلردن برقاچنی شیوهٔ افاده واصوله تطبیقاً تقدیم وتأخیر وخلاصه آرزوسنده بولندم.

بناءً علیه، شونشبثم امیدوارمکه: اصحاب فضل وکمال طرفندن مظهر حسن قبول وشایستهٔ تقدیر اولور!

بونلرك مطالعه‌سندن ایدیله‌جك استفاده ازادهٔ بیان، عادتا هربری بردرس عرفان اولمقدنماشی قائل وناظمنه تشکرات عظیمه ایتمك تسلیمکردهٔ ارباب اذعاندر.

نصایح پدرانه‌یی جامع اولان شوکتابك عالم مطبوعاته عرض وجودایتمسنه وساطتم حسبیله‌جداً افتخار ایده‌جکم!..

طوپخانهٔ عامره روزنامچه قلمی کتبه‌سندن

صالح صائم

{جمل حکمیه}

ادب، نفسك اخلاق حسنه ایله اتصافیدر.

§

هیچ بروجود حسددن خالی دکلدر.

§

حاجتك قوتی، اهلنك غیریسندن طلبدن خیرلیدر.

§

اوته‌کینك، بریکنك منتلری آلتنده قالمق یوقلغه صبر ایتمکدن دها کراندر.

§

سخانك خیرلیسی حاجته (یعنی محسن علیهك حاجتنه) موافق اولانیدر.

§

قدرینی بیلن کیمسه هلاك اولمز.

§

صبر ایدن ظفر بولور.

§

اخلاق انسانیه‌نك اك کریمی : «عفو» در.

§

عقلك اك فضیلتلیسی صاحبنك کندی نفسنی عارف اولمسیدر.

§

علمك اك فضیلتلیسی صاحبنك مقدار علمنه واقف اولمسیدر.

مروتك اك فضیلتلیسی انسانك آب روینی استبقاسیدر.

مالك اك فضیلتلیسی کندیسیله حقوق محافظه اولنانیدر.

جودك اك فضیلتلیسی حاجته موافق اولانیدر.

§

سعادت حقیقیه، انسانك متاع کرا نقدر عافیتله متمتع اولمسی، ومقدار کافی رزقی بولنمسی، عمرینی جهل ایچنده اضاعه ایتمامسیدر.

§

انسان ایچون حقیقت نفسنه آکاه اولمقدن دها کوچ برشی یوقدر.

انسان ایچون لایق اولان، ذاتی ایچون فضیلته تمسکدر؛ منافع دینویه‌سنك استحصالی کندیسنه متوقف اولان شیئه دکل! زیرا: فضیلت بنفسها انسانك مسعودیتنه کافیدر. کسب فضیلت ایدن ذات ــ مشقت شدیده‌یه دوچار اولسه‌ده ــ ینه کمال راحتله قزانیر!

§

دائما رأی عظیم صاحبی اولمغه چالیشملیدر.

§

کرك دوستلرکله، کرك دشمنلرکله حسن معاشرتده بولك! بوسبیله دوستلرکله محبت اوزره قالیرسك؛ دشمنلرینکده محبتلرینی قزانمك ممکن اولور.

§

اقامتکاهکدن چیقمادن اول ایشلیه‌جکك ایشی دوشون! خانه‌که کیردکدن صکره ایشلدکارینی درخاطر ایله!

§

آزسویله، چوق دوشون، کیمسه‌نك حقنده فنا سوز سویلمه.

§

کندندن دها عقللی ظن ایتدیکك کیمسه ایله دائما استشاره ایت.

§

هیچ بر کیمسه‌دن جبراً برشی آلمه.

§

چوجقلرینی تعلیمه غیرت ایت، فقیرلرله استهزا ایلمه.

§

زمان سنی اعزاز ایدرسه متکبر ومغرور وقت سنی تذلیل ایدرسه مأیوس اولمه!

§

— رتبه‌جه، زنگینلکجه، سنجه نظیرك اولانله تزوج ایله.

§

[١] سیلهٔ پدردن قاچوبده برکره کوشه باشنی دولاشان چوجق بردها پدرینك اطرافنده دولاشماز!

§

[٢] درت کیمسه انجق درت وقتده طانیله بیلیر! برنجیسی صبور اولان کیمسه درکه: انجق گرفتار مصیبت وعسرت اولدیغی وقتده، ایکنجیسی: حلیم اولان کیمسه درکه: انجق حال غضب ودرشتیده، اوچنجیسی شجیع اولان کیمسه درکه: انجق هنگام محاربه ومجادله‌ده دردنجیسی: صادق اولان کیمسه درکه: انجق حاجت واحتیاج زمانینده بللی، معلوم اولور.

§

برزاهد، کیجه‌رؤیاسنده دنیایی برباگر صورتنده کوروب تعجب ایدرك: «آقیز! بوقدر زوجك وار ایکن نصل اولیورده حالا باگر دوریورسین! دیه کندیسندن سؤال ایلدی. «سکا طوغریسنی

[١] (شاعر مشهور ندیم) رحمة الله علیهکدر.
[٢] لقمان حکیمکدر.

سویله‌یم. دنیاده مرد اولانلر، بکا رغبت ایتمدی! بنی هپ نامرد اولانلر ایستدی. اشته بو آنه قدر بکر قالمقلغمك سببی بودر!» جوابنی ویردی.

— کلدن بحث ایدن بربلبل، اوکلك عندکده یوز عنقادن ایودر!

— هنکام صباوتده تحصیل معارفه چالیشکه: زمان شیخوخته سکا معاونت ایتسون!

هرکسی درجه‌سی مقداری اوزره تمیز ایله.

— سنی شرفلندیره جکمی بیلدیکك ذاته اقتدا ایله.

— سوز سویلرکن عجله ایتمه، زیرا: خفت وجنت علامتیدر.

— وعدیکی ایفاده قصور واجبابکه باراوله‌رق ایرات فتور ایلمه.

— مقتدر اوله‌میه‌جغك شیئه تصدی ایتمه!

— هیچ برکیمسه‌یی، ثروتندن طولایی مدح ایتمه، صفات محموده‌یه مالکسه ایت.

— حکمت، انسانی کندی نفسنی واهل ملکنی اصلاحه مقتدر ایدن علمدر.

— محالی طلب امراض عقلدن برمرضدر.

— زنکینلکدن صکره فقیرلك انسانه آغیر کلان شیدر.

— برایشده ظفر بولمق ایسترسه‌ك اونی کندی کندینه تفکر ایله! یاپلمسنی مراد ایلدیکك شیئ ایشلمکده سرعت وغیرت ایت!

— برشیئ، اختراعه تشبث ایتدیککزده — اکمالدن اول — افتخار ایتمکز!

— برکیمسه‌یی، کندیسنه اصابت ایدن برسبب مکروهدن طولایی لوم ایتمکز. صکره: اوکا اصابت ایدن شیی سزه اصابت ایدر.

— عدوکز بیله اولسه کیمسه‌نك حقنده فنا سوز سویلمیکز!

— کتم سر، مصیبته تحمل، زمانی حسن صرف: پك کوچ شیلردندر.

— هنکام مصیبتلرنده احباسنی زیارت ایتمك، انسانلغك شانندندر.

اسرافك صوكی اكثر دفعه افلاسه منجر اولديغيچون امور صرفياتنده اداره‌لی اولمق كذا انسانلغك شانندندر كه: انسانلغه لايق اولان بودر.

§

بر دوسته محبت ايتديكك وقت، عداوت ايچون وبر كيمسه‌يه بغض ايتديكنده محبت ايچون قلبكده بر ير صاقله!

§

[*] دعاجی بر كيمسه ايچون الله تعالی حضرتلرندن دنياسی ايچون برشيئ معين ايستميوب هربر امورينی او، حكيم لايزاله حواله وصلاح نفسنی موجب اولهجق شيئ طلب ايتمك لايقدر.

انسان، ادامهٔ حيات ايچون هرنقدر حرص وجهد بی پايان ايتسه بر كونه فائده‌سی اولميوب انفاس محدوده‌سنك ختام بولمسيله برابر همان ترك حيات ايتمسی ضروريدر

[*] حكيم مشهور «سوقراط» كدر:

— انسانك مطلبی بيوك اولورسه بالطبع مساعد ومعاونی آز اولور.

— فلكك شمدی‌يه قدر — نوع بنی بشر حقنده — اجرا ايتمش اولديغی احكام مقتضياتندن اولهرق، برقومك دوچار فلاكت ومصيبت اولمسی ديكر بر قومك سعادتحال وبختيارلغنی انتاج ايدر.

§

هر كسك مصادف انظاری اولديغی كبی كرم وشجاعتك شاهراه سعادتی اشكاردر. انجق، انسانك طبيعتی هرنه ايسه كنديسنی اورايه سوق ايدر.

محبتی چوق اولان برجاهلك دوستلغندن ايسه، آز محبتلی بر عاقلك مصاحبت ومقارنتی انفع وارجحدر. چونكه: بوندن استفاده، ديكرندن بالعكس ضرروزيان مشاهده اولنور.

اصحابنك اسرارينه واقف اولان بر ذات، اوسرلری درونی بر مقبرهٔ سرائر فرض واطلاق

ایدرك اوراده حفظ ایتمایدر. مع‌مافیه: کویاهیچ برکون آکا واقف ومطلع اولمامشجه‌سنه کندندن بیله صاقلامایدر.

§

[حکیم مشهور (افلاطون) کدر:]

محبوبك اولان بر شیئك معایبنی کورمکه آکا اولان محبتك وبالعکس مقبوضك اولان برشیئکده محاسنی کورمکه آکا اولان بغضك پرده اولور.

§

برشیئه، عقلك تجویزینه مقارن اولدیغی حالده محبت شرعاً دخی معقولیتی جهتیله — قناپذیر دکلدر. — نفس اماره‌نك تشویقیله اولان سوداوی ارزولرك ایسه بقاسی یوقدر.

— ایلریده، تقدیرك اوزرینه اولان مقدارندن زیاده مکارهنه مصاب اولمامق ایچون هیچ بروقتده دشمنکی کوچك وحقیر عد ایتمه!

§

خلقك دائما معایبنی تحری ایدوب محاسنی قاله المامق اشراء امتك احوالندندر.

§

اجدادینك شرفنه شرف نفسنی جمع وضم ایدن یعنی آنلرکبی کندیسی دخی شرافت ذاتیه‌ایله متصف اولان کمسه ادعا ایتدیکی شرافت وفضیلته حجت معتبره اقامه ایدرك دعواسنك حقیقتی اثبات ایتمش اولور.

خساست نفسندن غفلت ایدرك مجرد اجدادینك شرافتیله مفتخر بولنان کمسه ده — او شرافت کندنجه موجب افتخار اولهمیه جنی جهتله — غیرك اوزرینه مرجح طوتیله‌مز!

§

شیمهٔ کرمله آلوده اولان برعالی جنابله مباحثه ایتدیکك حالده دعواکی اثبات ایچون کتوردیکك حجت نفس الامره موافق اولدیغی صورتده علو

جنابكه اصلا فتور كتورميه‌رك سكا انواع تلطيف ايله معامله‌ده بولنور.

ذمائم اخلاق ايله متصف اولان لئيم ايسه، ملزم اوله جغنى اكلادينى وقت حقكده اظهار عداوت ايتديكى كبى كتورديكك حجتى‌ده عليهكه قلب ايدر.

§

بر وقتده تسويه‌سى ممكن اولان برايشى وقت آخره تأخير ايتمه! زيرا: اولوقت ايچونده آيريجه برايش اولوب شو حالده ايسه، اعمالك ازدحام ايده‌جكى، سن‌ده ايسه: اوازدياده طاقت بولنه مدينى جهتله هپسيده خلل پذير اولور.

§

فضل وكمال، كونش كبى آشكار اولوب شايد نور بصردن محروم اولان برغبىء نادانه مخفى اولور ايسه‌م آنى مغدور طوتارم؟ يعنى انوار معارفدن محروم اولان برجاهل اعمى حكمنده اولمغله ادراك

ضياء فضيلت امرنده‌كى عجز و قصورندن طولايى معذور طوتيلور.

عالمى فضل و غيبت ايتمك فعلاً اخذ انتقام قدرتنى حائز اولميان برطاقم عجزه‌نك نتيجهٔ جهد وطاقتيدر.

مصائب دهرك جمله‌سندن اولان فرقت احيا نائرهٔ دلسوزينى على وجه التخصيص ذم وتقبيح ايليان كمسه خطا ايتمش اولور.

§

لساناً اظهار محبت وقلباً اخفاى عداوت ايليانلرك لسان دروغ افشانه مغرور اولماليدر.

§

اساساً بحق معالجه ايدلمامسندنناشى فساد اوزرينه ابتنا و التيام ايتمش اولان جريحه آز بر مدتدن صكره قباروب ابرازالم ايده‌جكندن عداوتى اخفا ايله مترقب فرصت اولان دشمن دخى بو قيلدن اولوب بناءعليه بونلرك تملقات وتبصبصات

ظاهره لرينه اعتبار ايدليه‌رك همان بدايت امرده محو واستيصاللرى لازمدر.

§

بيوك قيا التندن جريان ايتمكده اولان صو، چاقق طاشندن ظهور ايلمكده اولان آتش نصل مخفى ومستورايسه، قلوب اعداده‌كى عداوت دخى آنك كبى مكتوم ومستوردر.

— انسانك دريسى كوملك وجبه كبى برالبسه‌دن عبارت اولوب بياضلغنه، سياهلغنه اعتبار اولنه‌مز انجق ايچنده‌كى نفس اماره‌نك تبييضينه يعنى اصلا حيله شوائب عيوبدن مبرا ومنفى برحاله ايصالنه سعى وغيرت ايلمك البسه‌نك نظافت وبياضلغنه دقت اولنمقدن دها خيرلودر.

§

ثروت انسانى — هيچ اولمزسه — عمرنده بركره زيارت ايدر. لكن قبوله حاضر بولمزسه قپودن كيرمش اولدينى حالده پنجره‌دن چيقار.

فرصتى قاچيرمه، جويزى طاغيدرلركن طوپله.

§

سكوت ايدن سلامتده قالير؛ دكليان اوكرنير؛ انسانك قولاغنك خطى كنديسنه، ديلنك حظى بشقه‌سنه عائددر.

§

برآدمك سكوت ايتديكى ايچون نادم اولمسى سويلديكيچون نادم اولمسندن ايودر.

§

يلانجيلق واقعك خلافنى سويلمك اولديغى جهتله تنزل ايتمه‌ليدر.

§

عاقلك، قومى اره‌سنده — نسبى عالى اولمسه‌ده — قدرى عالى صاييلير. بشقه يره‌ده كيتسه عقلنك اعانه‌سيله يشايه‌بيلير؛ غريب صايتيلمز.

§

كاسه‌نك صاغلام وياخود قيريق اولديغنى

سسندن بیلدکلری کبی، انسانیده سوزندن بیلیرلر.

§

برکلام قبیح سویلمکدن لسانی صاقلادیغك کبی قولاغکی ده دیکله‌مکدن صاقله، زیرا: کوتو سوزی ایشتدیکك حالده قائلنه شریك اولمش اولیورسك!

§

(امام علی کرم‌الله وجهه) حضرتلرینك کلمات حکمت بیناتلرندن برقاچی:

لئیملرك سلاحی کوتو سوز در.

عاقلك ظنی جاهلك یقینندن طوغریدر.

معرفتك غایتی انسانك کندی نفسنی بیلمسیدر.

توقیر ایدن توقیر اولنور. تکبر ایدن تحقیر کورر.

بیوکلریکزی توقیر ایدیکز که: کوچکلریکزده سزی توقیر ایتسونلر.

کوریلوب ایشیدلمین شئ سویلمه

کیمسه‌نك عینی آرامه!

کندی عینی کوریجی اول!

طوغری سوزدن آیرلمه، جوابده عجله ایتمه، صورلمدقجه سویلمه.

چاغرلمدقجه کیتمه، مشتریسی اولمیان شیئی صاتمه، بری سویلرکن سن سکوت ایت.

سوزی مشهوداتکدن سویله! راحت ایستر ایسك مشقت چك!

یاپیلمامشی یاپیلمش صایمه! کندی نفسنك محاسبه‌سنی بیتیرمدکجه بشقه‌لرینك حسابنه باقمه!

باطنك ظاهرندن ایو اولسون! یکی زنکین اولمشدن اودنج پاره آلمه!

سکوتی طبیعت ایدك! بیهوده سوز سویلمکی هر آفتك والدی بیل.

منتکذار اول، ـ یعنی سکا ایدیلان ایولکی اونوتمه، فقط کیمسه یه امتناع ایتمه.

عهده وفا ایت! وقتی غنیمت بیل! ایشیده- میه جکك شیئی سویلمه.

دوستدن، برجفاسنی کورمکله رو کردان اولمه، بوله میه جغك شیئی ایستمه.

فقردن قورقمه، نفسك امرندن صاقین!

صوك

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI